

IWONA POŁUCHA

Waloryzacja turystyczno-rekreacyjna szaty roślinnej wybranych obszarów Mazurskiego Parku Krajobrazowego

II. Ocena przydatności grup zbiorowisk roślinnych pod względem możliwości wykorzystania do celów turystyki i rekreacji

The tourism and recreational evaluation of the flora of selected area within the Mazurian Landscape Park
 II. The suitability evaluation of the groups of plant communities for use as tourist and recreational facilities

ABSTRACT

For the evaluation of the tourist and recreational suitability, 12 groups of current plant communities within the Mazurian Landscape Park were investigated and a 5-degree scale evaluation of their attractiveness and resistance was applied. These vegetation components arranged in 4 suitability groups were classified based on the obtained number of total points presented as percentage indices.

KEY WORDS

plant community suitability, community classification, the Mazurian Landscape Park, rest quality, recreation opportunities

Wstęp i cel pracy

Walory przyrodnicze są naturalną bazą rozwoju różnych form turystyki i rekreacji, zaspokajającą potrzebę wypoczynku w otoczeniu przyrody i umożliwiającą aktywne spędzanie czasu wolnego [Kamieniecka 1998]. Środowisko roślinne pełni pod tym względem szczególną rolę z uwagi na możliwość przygotowania urozmaiconej oferty turystycznej w różnych porach roku. Przedmiotem zainteresowania turystów są przede wszystkim kompleksy leśne, a ich duży udział jest ważnym wyróżnikiem regionów turystycznych. Równie istotna jest specyfika, stan i zróżnicowanie pokrywy roślinnej [Kasprzyk 1977, Rutkowski 1975]. Walory szaty roślinnej mają zasadniczy wpływ na ocenę atrakcyjności środowiska przyrodniczego [Iwaniuk 1998, Krzymowska-Kostrowicka 1997].

Dostosowanie form wykorzystania turystycznego do naturalnych warunków i możliwości różnych formacji jest szczególnie ważne na obszarach przyrodniczo cennych, coraz silniej penetrowanych i podlegających wzmożonemu wpływom turystyki i rekreacji [Baranowska-Janota

IWONA POŁUCHA

Zakład Architektury Krajobrazu i Agroturystyki
 Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
 Pl. Łódzki 1
 10-727 Olsztyn
 iwona.polucha@uwm.edu.pl

i Kozłowski 1984]. Konieczność ukierunkowania ruchu turystycznego na tych terenach warunkuje potrzebę wnikliwego rozpoznania przydatności poszczególnych zbiorowisk roślin-

*) Badania zrealizowano w ramach projektu badawczego KBN Nr 6 PO6H 045 20

nych. Ocena ich znaczenia pod względem oddziaływań zdrowotnych i możliwości penetracji, wynikających z odporności na presję turystyczną, ułatwia niezbędne na obszarach chronionych działania w kierunku pogodzenia turystyki z wymaganiami ochrony przyrody [Baranowska-Janota, Korzeniak 1991, Krzymowska-Kostrowicka 1997, Ważyński 1995]. Końcowym efektem tych dążeń jest sprzyjająca wypoczynkowi różnorodność odpowiednio zachowanych elementów przyrodniczych w powiązaniu z korzystnym zagospodarowaniem turystycznym [Kamieniecka 1998].

Celem niniejszej pracy jest porównawcza ocena grup roślinności rzeczywistej Mazurskiego Parku Krajobrazowego w zakresie przydatności do turystyki i rekreacji oraz wskazanie możliwości i preferowanych form ich wykorzystania do celów wypoczynkowych.

Region badań i metodyka

Ogólną charakterystykę Mazurskiego Parku Krajobrazowego, materiał źródłowy i opis wykorzystanych metod oraz wykaz literatury wspólny dla całej pracy przedstawiono w jej części pierwszej [Połucha 2002]. Podstawę określenia przydatności turystyczno-rekreacyjnej 12 grup zbiorowisk roślinności rzeczywistej wybranych obszarów parku stanowiły wyniki oceny ich atrakcyjności i odporności w zakresie warunków stwarzanych turystyce i rekreacji. Zsumowanie punktowych ocen tych czynników, a następnie ustalenie procentowych wskaźników waloryzacji, umożliwiło klasyfikację poszczególnych składników według przyjętych czterech grup przydatności. Waloryzacja była zasadniczym elementem badań znaczenia i możliwości wykorzystania walorów przyrodniczych wyznaczonych rejonów parku na potrzeby wypoczynku wiejskiego.

Wyniki badań

OCENA PRZYDATNOŚCI TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ WALORYZOWANYCH GRUP ZBIOROWISK ROŚLINNYCH. Atrakcyjność turystyczna i odporność szaty roślinnej na oddziaływania turystów są zasadniczymi warunkami przydatności do turystyki i rekreacji. Zróżnicowanie stopnia przydatności waloryzowanych grup zbiorowisk roślinności rzeczywistej i ich klasyfikację przedstawiono w tabeli.

Z analizy wynika, że preferowane do wykorzystania na potrzeby turystyki i rekreacji są zbiorowiska roślinności kseromorficznej (wskaźnik przydatności 83%). Zapewniają one atrakcyjne warunki wypoczynku i możliwość realizacji różnych form aktywności, a jednocześnie są stosunkowo odporne na wpływy antropogeniczne (zwłaszcza fitocenozy murawowe). Bioklimat zbczy o ekspozycji południowej (także zachodniej) pokrytych gatunkami ciepłolubnymi odznacza się wyjątkowo korzystnymi walorami zdrowotnymi i sprzyja długotrwałemu pobytowi. Jednak nachylenie stoku często znacznie ogranicza chłonność naturalną tego typu zbiorowisk i wyklucza rekreację masową. Szczególnie na terenach zajmowanych przez ciepłolubne zespoły leśne (dąbrowa świetlista) konieczne jest wykorzystanie ekstensywne, a ponadto wskazane ukierunkowanie ruchu pieszego wzdłuż wyznaczonych szlaków. Dużą przydatnością wyróżniają się także bory mieszane (wskaźnik 80%). Ich optymalne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji wynikają z korzystnych właściwości zdrowotno-sanitarnych, znacznej dostępności penetracyjnej i walorów estetycznych oraz szerokich możliwości użytkowania tych lasów (o natężeniu ekstensywnym). Zagospodarowanie tego typu terenów leśnych może obejmować różne obiekty i urządzenia turystyczne, przy czym trwała zabudowa jest preferowana na polanach śródleśnych lub obrzeżach tych kompleksów.

Ważnym składnikiem szaty roślinnej z punktu widzenia potrzeb uczestników ruchu turystycznego są zespoły łąk i pastwisk świeżych, będące miejscami biwakowania, wypoczynku czynnego i swobodnej penetracji (z wyjątkiem pełniących wyłącznie funkcje produkcyjne).

Duża zdolność regeneracyjna tego typu zbiorowisk, zwłaszcza runi pastwiskowej i elastyczność siedlisk umożliwiającą dowolne kształtowanie decyduje o ich relatywnie znacznej wartości turystyczno-rekreacyjnej (przydatność 76%). Do grupy zbiorowisk średnio przydatnych należą także lasy grądowe (74%), których wykorzystanie, pomimo znacznej odporności na presję turystów, w dużym stopniu ogranicza zbyt jednostronne i silne oddziaływanie bioklimatu rekreacyjnego oraz liczne zagrożenia patogenne (zależnie od typu grądu). Do celów rekreacyjnych są przydatne przede wszystkim grądy wysokie, które umożliwiają organizację sezonowej bazy noclegowej i terenów sportowo-rekreacyjnych. Grądy niskie natomiast z uwagi na większe przeciwwskazania zdrowotne, nadają się wyłącznie do krótkotrwałych form turystyki pieszej.

Stosunkowo dużym stopniem przydatności charakteryzują się ponadto zbiorowiska synantropijne (73%), głównie ze względu na ich znaczną odporność na czynniki antropogeniczne. Znaczenie zdrowotne mają tylko niektóre fitocenozy tej grupy, zwłaszcza położone w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych, a wśród nich przede wszystkim ruderalne na siedliskach bogatych w węglan wapnia. Zasadniczym walorem terenów z wtórną szatą roślinną jest możliwość ich wykorzystania do intensywnej rekreacji masowej i lokalizacji zabudowy trwałej. W grupie zbiorowisk synantropijnych większą wartość ma roślinność ruderalna, szczególnie typowa dla tradycyjnej wsi, a drugorzędne znaczenie mają zespoły segetalne z uwagi na ograniczenia wynikające z ich funkcji produkcyjnych (choćby potencjalnie ich wartość rekreacyjna jest duża dzięki możliwości udostępnienia). Pola uprawne są głównym elementem krajobrazu wiejskiego, będąc przedmiotem zainteresowania uczestników turystyki na obszarach wiejskich. Użytki tego typu są miejscem realizacji specyficznych atrakcji turystycznych podkreślających związek agroturystyki z rolnictwem (prezentacja i udział w pracach polowych), a ponadto mogą być wykorzystywane do indywidualnych wędrówek pieszych.

Bardzo wartościowe pod względem zdrowotnym są bory sosnowe, jednak łatwość naruszenia równowagi biologicznej tych lasów powoduje, że ich przydatność (wskaźnik 69%) do celów turystyczno-rekreacyjnych jest znacznie mniejsza niż wskazywałaby na to ich atrakcyjność. Podstawową formą wykorzystania tego typu lasów jest ukierunkowana turystyka piesza o charakterze sezonowym. Bory sosnowe powinny być miejscem indywidualnego wypoczynku, a na ich terenie należy unikać wprowadzenia zabudowy trwałej.

Grupy zbiorowisk roślinnych na siedliskach wilgotnych, mokrych lub bagiennych, reprezentowane przez zespoły łągów, szuwarów i turzycowisk oraz borów bagiennych przedstawiają niewielką wartość dla turystyki i rekreacji. Wśród nich większe znaczenie mają jedynie lasy łągowe (wskaźnik 57%), w których dzięki zasobności siedlisk dopuszczalna jest ograniczona penetracja. Jednak ich selektywne oddziaływanie bioterapeutyczne i warunki bioklimatyczne (zwłaszcza łągów olszowych) nie sprzyjają dłuższemu wypoczynkowi. Szuwarowe zespoły strefy przybrzeżnej (wskaźnik 43%), pomimo znacznej odporności biologicznej ich roślin na zniszczenia, służą jedynie do indywidualnego wypoczynku ze względu na niekorzystne cechy siedliskowe. Niewielka atrakcyjność i znikoma odporność siedlisk pozostałych grup roślinności terenów zabagnionych, zwłaszcza na glebach ubogich (bory bagienne), decyduje o małym stopniu ich przydatności (40%). Zbiorowiska te mają marginalne znaczenie w tworzeniu baz turystycznych, a ich wykorzystanie w zasadzie bardziej do celów dydaktycznych niż wypoczynkowych możliwe jest przez włączenie w system tras i ścieżek przyrodniczych o funkcji poznawczej.

Całkowicie nieprzydatne do użytkowania turystyczno-rekreacyjnego (wskaźnik poniżej 40%) są mało atrakcyjne podmokłe łąki, bagienne zespoły olsów i zarośli łożowych z niekorzystnym bioklimatem rekreacyjnym i nie nadające się do penetracji. Podobnie zbiorowiska torfo-

Tabela.

Waloryzacja przydatności turystyczno-rekreacyjnej grup zbiorowisk roślinności rzeczywistej badanych obszarów Mazurskiego Parku Krajobrazowego
 Evaluation of tourist and recreational suitability of groups of plant communities in areas researched within the Mazurian Landscape Park

Grupy zbiorowisk roślinnych	Atrakcyjność turystyczna	Pkt.	Odporność na użytkowanie turystyczno-rekreacyjne	Pkt.	Suma punktów	Wskaźnik przydatności ¹⁾ %	Ocena przydatności turystyczno-rekreacyjnej
Torfowiska przejściowe i wysokie (<i>Scheuchzeria-Carexeta nigrae</i> i <i>Oxycocco-Sphagneteta</i>)	mało atrakcyjne	9	bardzo niska	3,5	12,5	36	nieprzydatne
Bory bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i> , <i>Betuletum pubescentis</i>)	mało atrakcyjne	9	bardzo niska	5	14,0	40	mało przydatne
Bory sosnowe (<i>Peucedano-Pinetum</i> , <i>Molinio-Pinetum</i>)	atrakcyjne	16,5	niska	7,5	24	69	średnio przydatne
Bory mieszcane (<i>Serratulo-Pinetum</i> , <i>Sambuco racemosi-Piceetum</i> , <i>Quercu-Piceetum</i>)	atrakcyjne	17,5	średnia	10,5	28	80	przydatne
Grądy (<i>Tilio-Carpinetum</i> , <i>Aceri-Tilietum</i>)	średnio atrakcyjne	14	wysoka	12	26	74	średnio przydatne
Dąbrowa świetlista (<i>Potentillo albae-Quercetum</i>)	atrakcyjne	19	średnia	10	29	83	przydatne
Łęgi (<i>Circaeo-Alnetum</i> , <i>Ficario-Ulmetum campestris</i>)	mało atrakcyjne	11	średnia	9	20	57	mało przydatne
Olsy i zarośla łozowe (<i>Ribo nigri-Alnetum</i> , <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> , <i>Betulo-Salicetum repentis</i>)	nieatrakcyjne	6,5	niska	6,5	13	37	nieprzydatne

Szuwary łądowe (<i>Phragmition</i> , <i>Magnocaricion</i>)	mało atrakcyjne	9	niska	6	15	43	mało przydatne
Murawy kseromorficzne (<i>Festuco-Brometia</i>)	atrakcyjne	18	średnia	11	29	83	przydatne
Zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe bagienne* i świeże** (<i>Molinio-Arrhenatheretea</i>)	mało atrakcyjne* średnio atrakcyjne**	8* 13,5**	bardzo niska* wysoka**	5,5* 13* 13,5**	26,5**	39* 76**	nieprzydatne* średnio przydatne**
Zbiorowiska segetalne i ruderalne (<i>Rudero-Scalietea</i>)	średnio atrakcyjne	12	wysoka	13,5	25,5	73	średnio przydatne
Teoretyczna suma punktów		20		15	35	100	max.

*) Wskaźnik przydatności poszczególnych grup zbiorowisk roślinnych stanowi procentowy wyraz stosunku ilościowego uzyskanej sumy wyników analizy czynników odporności i atrakcyjności do teoretycznej możliwości (maksymalnej) wartości punktowej. Oceny przydatności turystyczno-rekreacyjnej dokonano według następujących grup: 20-40% nieprzydatne, 40-60% mało przydatne, 60-80% średnio przydatne, 80-100% przydatne

**) Suitability index for particular groups of plant communities is the ratio of the total number of points as the result of analysis of resistance and attractiveness factors to the theoretically obtainable (maximum) number of points (given in percent). Results of an evaluation of tourist and recreational suitability fall into the following categories: 20-40% unsuitable, 40-60% of little suitability, 60-80% of moderate suitability, 80-100% suitable

wiskowe (w badanych rejonach zachowane w formie naturalnej, głównie ubogie torfowiska wysokie i przejściowe), które cechuje nieco większa wartość zdrowotna, ale jednocześnie minimalna odporność na czynniki antropogeniczne. Ponadto ważne funkcje ekologiczne i krajobrazowe tych elementów przyrodniczych nakazują ich pozostawienie w niezmienionej postaci.

Na podstawie wykonanej analizy stwierdzono, że w badanych rejonach z przewagą leśnej (60,6%) i wtórnej (blisko 20%) szaty roślinnej, szczególnie istotnym składnikiem są bory mieszane, zarówno ze względu na zajmowaną powierzchnię (28,6%) jak i korzystne walory turystyczne. Mniejsze znaczenie mają pozostałe zespoły leśne, spośród których odznaczające się większym udziałem bory sosnowe (13,7%) są stosunkowo podatne na oddziaływania antropogeniczne, natomiast grądy (12,4%) przedstawiają mniejszą wartość zdrowotną. Ważną grupą roślinności są zespoły łąk i pastwisk świeżych, będące głównie miejscem wypoczynku okresowego oraz zbiorowiska ruderalne, które można zagospodarować na potrzeby różnych form turystyki i wykorzystać w sposób intensywny.

Rozwijając zagadnienia dotyczące przydatności turystyczno-rekreacyjnej zbiorowisk roślinnych trzeba podkreślić, że względy ekologiczne wskazują na konieczność ukierunkowania ruchu turystycznego oraz ograniczenia użytkowania cennych zespołów naturalnych i trwałej zabudowy obszarów przez jak najszersze wykorzystywanie terenów z wtórną szatą roślinną. Duża odporność zbiorowisk o charakterze antropogenicznym decyduje o ich sporym znaczeniu w organizacji wypoczynku. Jednak walory zdrowotne tej grupy nie mogą zastąpić korzystnych oddziaływań bioterapeutycznych kompleksów leśnych, zwłaszcza dąbrów i różnych typów borów. Równie istotna jest rola mniej atrakcyjnych pod względem zdrowotnym, ale bardzo dekoracyjnych i trwałych lasów grądowych, idealnych przede wszystkim dla krótkotrwałych form turystyki. Pośredni wpływ na jakość wypoczynku mają także zespoły siedlisk wilgotnych i bagiennych, będące naturalnymi filtrami powietrza i barierami zanieczyszczeń powierzchni wodnych, a ponadto zwiększające różnicowanie krajobrazu i nadające mu wyraz naturalności. Zachowanie tych komponentów przyrodniczych jest niezbędne do utrzymania kontrastowości krajobrazu i jego walorów estetycznych, a w efekcie umożliwia pozytywny odbiór przez turystów.

Wyniki waloryzacji turystyczno-rekreacyjnej nawiązują do prac różnych autorów, poruszających problematykę znaczenia i zagospodarowania turystycznego przestrzeni przyrodniczej. W przyjmowanych metodach określania przydatności turystyczno-rekreacyjnej podstawą klasyfikacji zbiorowisk roślinnych jest analiza ujmowanych łącznie bądź wyraźnie wydzielanych, czynników odporności i atrakcyjności. Przykładem tego rodzaju ocen jest także wykonany podział roślinności rzeczywistej wydzielonych obszarów parku w zakresie możliwości jej wykorzystania w turystyce i rekreacji. Dotychczasowe badania podobnie wskazują na szczególną rangę naturalnych (lub do nich zbliżonych) zespołów leśnych porastających stosunkowo żyzne i korzystnie wilgotne siedliska jako trwałych form roślinności o największym znaczeniu dla jakości wypoczynku. Możliwość regeneracji tych zbiorowisk (dopuszczonych do penetracji) zapewnia użytkowanie ekstensywne z zachowaniem wykorzystania sezonowego, najlepiej w ramach preferowanych w ich obrębie indywidualnych i grupowych form turystyki, głównie pieszej. Jednak wiele układów przyrodniczych przekształconych w wyniku działalności człowieka, także monokultury leśne, jest kwalifikowanych do dalszych celowych zmian na potrzeby turystyki i rekreacji [Bartkowski 1974, Krzymowska 1997, Polakowski i in. 1976, Rutkowski 1975, Zimny 1997].

Graficzną syntezą uzyskanych wyników jest rycina. Zobrazowano w ten sposób przydatność badanych składników szaty roślinnej jako wypadkową ich atrakcyjności turystycznej i odporności na użytkowanie turystyczno-rekreacyjne, których oceny przedstawiono w pierwszej części opracowania. Reasumując przedstawione na wykresie zależności należy zaznaczyć, że w wykonanej klasyfikacji głównymi wyróżnikami łatwo dostępnych do turystyki i rekreacji grup zbiorowisk (przydatnych i średnio przydatnych) są elementy warunkujące ich atrakcyjność i wpływające na jakość wypoczynku. W dalszej kolejności różnicują ją natomiast czynniki odporności, decydujące o możliwościach bezpiecznego korzystania z walorów roślinności. Ponadto w ostatecznej ocenie waloryzowanych składników szaty roślinnej zwraca uwagę znaczenie stopnia wilgotności siedlisk oraz warstwy rekreacyjnej powietrza. Stopień ten wpływa zasadniczo na ich warunki zdrowotne i predyspozycje do organizacji wypoczynku oraz wynikającą z nich przydatność turystyczno-rekreacyjną.

Wnioski

- ✦ Waloryzacja przydatności grup zbiorowisk roślinności rzeczywistej badanych obszarów parku wykazała duże zróżnicowanie ich wartości turystyczno-rekreacyjnej. Wyróżniające się walorami wypoczynkowymi ciepłolubne dąbrowy i murawy kseromorficzne są rzadkim składnikiem szaty roślinnej parku.
- ✦ Najczęściej spotykane bory mieszane odznaczają się dużą przydatnością do turystyki i rekreacji, natomiast bory sosnowe i grądy zaszerzegowano do grupy zbiorowisk średnio przydatnych. Szerokie możliwości wykorzystania stwarzają zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe świeże i synantropijne. Pozostałe formacje zajmują nieznaczne powierzchnie lub pełnią głównie funkcje ekologiczne i krajobrazowe.
- ✦ Względny ekologiczny wskazuje na konieczność ograniczenia trwałej zabudowy i przestrzegania ekstensywnego charakteru użytkowania terenów leśnych. Wykorzystanie składników mało przydatnych i nieprzydatnych do pełnienia funkcji turystycznej należy ograniczyć do sterowanego udostępniania w celach poznawczych przez włączenie w system ścieżek przyrodniczych oraz szlaków i tras turystycznych.
- ✦ Zwiększanie zakresu zagospodarowania powinno dotyczyć predestynowanych do koncentracji ruchu turystycznego chłonnych terenów z wtórną szatą roślinną, zwłaszcza nadających się do intensywnej rekreacji zbiorowisk ruderalnych.

* Przydatność i atrakcyjność grup zbiorowisk roślinnych wyrażono w procentowych wskaźnikach waloryzacji i dokonano oceny badanych składników według następujących grup: od 20 do 40% wartość bardzo mała (nieprzydatne, nieatrakcyjne, bardzo niska odporność), od 40 do 60% wartość mała (mało atrakcyjne, niska odporność, mało przydatne), od 60 do 80% wartość średnia (średnio atrakcyjne, średnia odporność, średnio przydatne), od 80 do 100% wartość duża (atrakcyjne, wysoka odporność, przydatne).

* Suitability, attractiveness and resistance of groups of plant communities are given as percentage indices of evaluation. Each factor has been evaluated according to the following ranges: from 20 to 40% very small values (unsuitable, unattractive, very little resistance), from 40 to 60% small value (little attractiveness, low resistance, little suitability), from 60 to 80% moderate value (moderate attractiveness, moderate resistance, moderate suitability), from 80 to 100% high value (attractive, high resistance, suitable).

Ryc.

Przydatność turystyczno-rekreacyjna waloryzowanych grup zbiorowisk roślinności rzeczywistej obszarów Mazurskiego Parku Krajobrazowego z uwzględnieniem ich atrakcyjności turystycznej i odporności na wpływy turystyki i rekreacji

Tourist and recreational suitability of evaluated groups of plant communities in the Mazurian Landscape Park with regard to tourist attractiveness and resistance to tourist and recreational impact

Literatura

Połucha I. 2002. Waloryzacja turystyczno-rekreacyjna szaty roślinnej wybranych obszarów Mazurskiego Parku Krajobrazowego Cz. I. Ocena atrakcyjności i odporności grup zbiorowisk roślinnych w zakresie turystyki i rekreacji. Sylwan 12.

SUMMARY

The tourism and recreational evaluation of the flora of selected area within the Mazurian Landscape Park

II. The suitability evaluation of the groups of plant communities for use as tourist and recreational facilities

Based on the four-year (1997-2000) investigation into the natural assets of the selected areas within the Mazurian Landscape Park, the suitability of their flora components were evaluated for recreational purposes. In the evaluation of 12 groups of current plant communities of these regions the results of their tourist attractiveness and resistance to tourist and recreational utilisation analysis completed based on the 5-degree scale were used. The obtained total points converted to suitability indices were the basis for the classification of the investigated syntaxons in 4 value groups from 20 to 100%. The aim of the total points evaluation of the vegetation importance for the quality of recreation and the resistance of its components to tourism stress was to determine the opportunities and preferred forms of their utilisation for recreation purposes, particularly for holidays in the country.

The evaluation of the suitability of groups of current plant communities within the investigated areas indicated the variability of their tourism and recreation value. The most suitable in this respect were warmth liking oak woods and xeromorphic grasses, which are of secondary importance due to their rare occurrence within the Park. Particularly significant components of the flora and being greatly suitable for tourism and recreation are the quite common, relatively stable complexes of coniferous mixed forest which produce versatile biotherapeutical effects. Additionally, classified as semi-suitable communities, dry-ground and pine coniferous forests are valuable, whereas fresh meadow-pasture and synanthropic communities, mainly ruderal have wide potential for utilisation. Moreover, wet meadow complexes, alder carrs and osier hopes as well different types of peat-bogs are classified as completely unsuitable with their ecological and landscape function, but they may play an important educational role for tourists.